

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

KERKELIJK LEVEN / B. Luiten

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN 181

B. Luiten

Middagpauzedienst

MEDITATIEF 185

A.L.Th. de Bruijne

Hoge verwachting

WANDELEN MET GOD 186

G. Zomer Jzn.

Samen met hen

en zo samen met Hem

COLUMN 188

Adrian Verbree

'Voor u...'

ACHTERGRONDEN 189

A.N. Hendriks

Het getuigenis van de
Heilige Geest in gerefor-
meerde belijdenissen

SCHRIFTSTUDIE 193

T.S. Huttenga

Beter zicht. God zien in
het Nieuwe Testament 2

SCHOOLDAG 195

J. van Bruggen

Kampen: voor proefschrift
en preek

en verder...

Boekbespreking
Uit de kerken
Meegelenzen

MIDDAGPAUZEDIENST

Het is een vorm die wij nauwelijks kennen. Het lijkt typisch iets voor Amsterdam, voor het kerkgebouwtje aan het Begijnhof. Voor menig toerist een stukje folklore. Of wellicht ook iets meer? Toch kunnen hier mogelijkheden liggen, ook voor ons. Een korte middagpauzedienst, op een doordeweekse dag, ergens middenin een stad: daar komen mensen, die op een zondag, in een vol kerkgebouw, zich niet laten zien.

Je kunt het ook van de andere kant benaderen. Laatst vertelde iemand mij, dat hij (ergens in het land) een paar studiegenoten had meegenomen naar de kerk. Ze hadden geen enkele religieuze achtergrond, maar ze wilden het dan wel eens meemaken. Helaas viel dat tegen: na afloop bleek, dat ze van de hele kerkdienst niets hadden begrepen.

Hoogdrempelig

Wij hebben er vaak geen idee van, hoe hoog voor een buitenstaander de drempel is, die voor het kerkge-

bouw ligt. En als we ons daar wel een voorstelling van maken, kan het nog tegenvallen: dan blijkt voor iemand de drempel vele de n hoger te zijn dan we dachten. Het is voor zo iemand zo'n andere cultuur, m'n andere taal en manier van doen, zo'n totaal andere wereld. Wellicht is dit enigszins te vergelijken met de ervaring die wij zouden opdoen, wanneer we eens een moskee zouden binnengaan. Ook al ben je dan binnen, dan heb je juist de ervaring & je buiten alles staat wat daar gebeurt. Daarom is het volkomen te begrijpen, dat ie-

mand zomaar niet **een kerkgebouw** binnenstapt. Zover is de **samenleving van de kerk** vervreemd. Of moet ik het omdraaien: zover is de **kerk van de samenleving** vervreemd?

Want dit houdt je wel bezig. Hoe is het toch mogelijk, dat er zo'n **taal- en cultuurbarrière** is ontstaan? Zeker, dat komt door de secularisatie, het leven is losgemaakt **van God**. Maar is dat een reden, om elkaar niet **eens** meer te begrijpen?

In de politiek bijvoorbeeld kunnen standpunten ver uit elkaar liggen. Maar zelfs als **men** het **radicaal** oneens is met de ander, **kan** men nog wel verstaan wat de ander bedoelt. Beide partijen spreken duidelijk Nederlands en laten **ook** verder

aan helderheid niets te wensen over. Wie een partijcongres bezoekt, **weet** wat die mensen daar bedoelen, ook al ben je het er misschien helemaal niet mee eens. Welnu, zo zou het ook mogelijk moeten zijn, dat je willekeurig wat voor mensen meeneemt naar **een** kerkdienst. In theorie kan dat ook wel. Maar de praktijk leert anders. Want je hebt als introducee een aardige **voorbereiding** nodig om er eens iets van te begrijpen.

Het probleem

Nu is daar niet alles aan te doen. Ik heb het idee, dat al heel wat predikanten hun best **doen**, om zo duidelijk mogelijk te zijn. Dat ze in de eredienst de onderdelen kort aankondigen, met iets **van** een toelichting. Gelukkig heeft dat steeds meer aandacht **gekregen**.

Maar je **kunt** niet in elke dienst uitleggen wat de Bijbel is, **wie** Paulus **was**, waarom je liederen zingt, wat bidden is, enz., enz. Je kunt niet steeds beginnen bij stand nul, alsof de mensen in de kerk nergens van weten. Want **een** kerkdienst is naar haar aard **een** samenkomst **van** de gemeente, die er naar **verlangt** haar God te ontmoeten omdat zij Hem heeft leren kennen.

Daarin ligt dan **ook** de beperktheid van het hierboven gekozen voorbeeld. In de politiek verstaat men elkaar, ook al heeft men tegengestelde principes. Maar **voorwaarde** daarbij is **dan wel**, dat alle **partijen weten** wat politiek is. Die leerschool hebben ze samen gehad, daar is geen ontkomen aan. Zo is in een kerkdienst voorondersteld, dat ieder **weet** wat **godsdiens**t is. Als je daar geheel vreemd aan bent, is het niet verwonderlijk dat er veel **onbegrepen** aan je voorbijgaat.

Dan blijft het enerzijds **voorwaarde**, voor een kerk die actueel in de wereld wil staan, dat een kerkdienst zo gastvrij mogelijk is. Dat er bewust rekening wordt gehouden **met** mensen, die zo eens een keer komen binnenlopen. Dat de taal en de **presentatie** in de **kerkdienst** optimaal eigentijds zijn.

Tegelijk moeten we anderzijds zeggen, dat onze erediensten **beperkingen kennen** naar hen toe, die geheel van God **vervreemd** zijn. Terwijl **we** toch graag iedereen **daarin** zouden betrekken.

Laagdrempelig

Daarom kan het een welkome aanvulling in het kerkelijk leven zijn, wanneer je mensen kunt uitnodigen naar een samenkomst, die echt laagdrempelig is. In het buitenland is het bijvoorbeeld heel gewoon, dat je doordeweeks een kerkgebouw kunt binnenlopen. Ook **kun** je dan wel meemaken, dat er iets **van** een viering **aan de gang is**. **Daar** kun je even naar **luisteren**, en je gaat **weer** weg wanneer je wilt. Zo iets verloopt heel ongedwongen.

Waarom zou je zo iets niet kunnen organiseren? Stel, het is **marktdag**, het is **druk** in de stad, er zijn **mensen** uit de wijde omgeving. **Andere**n gingen naar **hun** werk, hun **kantoor** of wat dan ook. Rond het middaguur is iedereen toe aan iets anders, even zitten of juist even naar buiten. Dat kan **voor** de mensen een goed moment **zijn** om een openstaande **kerkdeur** binnen te lopen, gewoon met eten in de mond of met **boodschappentassen** in de hand.

En wat gebeurt er dan? Even zitten, even **kijken**, even **luisteren**. Leuk, dat er ook koffie wordt geschonken. Zomaar **voor** **niks**. Er wordt **ook** gezongen, iemand begeleidt op **een** piano. Af **en toe** klinkt er een **gitaar**. Meezingen hoeft niet, maar je **kunt** de tekst **wel** meelezen, op **een** papiertje dat je zo bij de ingang kunt pakken. De voorganger draagt net **zulke** kleren als jij. Wat gewoon eigenlijk. En zijn verhaal is binnen tien minuten uit, dus die langdradigheid valt ook wel mee. En het ging gewoon over de wereld waarin wij leven, ja, die **moet** natuurlijk **wel** **ergens** vandaan komen. Maar **gaat** die **ook** **ergens** naar toe? En Jezus? Ja, **wel** vaak van **gehoord**, maar nooit kunnen plaatsnemen.

De **onvermijdelijke** collecte blijft

KERNREDACTIE:

PROF. DR. M. TE VELDE,
DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP.

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS,
DRS. A.L.Th. DEBRUUNE, DRS. B. LUITEN,
PROF. DR. C.J. DE RIJTER,
DS. A. DE SNOO.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DRS. J. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTENT:

W.L. DE GRAAFF, Wortmanstraat 138, 8265
AG Kampen, Tel. (038) 3331201.

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA te Kampen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 406040 n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA
Goes. Tel. (0113) 215591.

ABONNEMENT:

f 85,75 per jaar; f 46,25 per halfjaar; studenten
f 70,25 per jaar (binnenland). Buitenland:
f 144,50 per jaar (zeepost).

Een abonnement kan per maand ingaan,
maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee
maanden voor het verstrijken van de beta-
lingstermijn (opzegging van jaarabonnement
voor 1 november, van een halfjaarabonnement
voor 1 juni).

Losse nummers f 1,95 (excl. porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij
de Stichting Bralectah.
Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,84 per mm. Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de
uitgever is het niet toegestaan artikelen uit
dit Mad over te nemen.

ISSN 0165-5191

uit, opvallend genoeg; gaat het dan niet om geld? En je wordt **ook** niet vastgeklampt of zo, zoals op straat **nog** wel eens gebeurt. Eigenlijk wel een hoop om over na te denken...

Vorm

Uiteraard is zo'n **middagpauze**-dienst niet een kerkdienst, zoals die **voorkomt** in onze kerkorde. Het is echt een evangelisatiemiddel, dat zo dicht mogelijk bij de mensen staat.

Dat betekent, dat de voorganger niet de gemeente aanspreekt. Hij veronderstelt bij de aanwezigen geen geloof, zelfs geen enkele positieve keus **voor** Christus. Al nodigt hij daar wel toe uit, en al **kunnen** er k s t gelovigen aanwezig zijn. **Tussen** de regels door houdt hij er ook rekening mee, dat menig een wel bij het geloof werd opgevoed, maar dat dit later verwaterd **is**. Misschien **kwam** dit wel door grote moeiten of teleurstellingen. Iedereen heeft zo zijn eigen achtergrond. **Ook** zijn er mensen, die zichzelf bij de gelovigen rekenen, terwijl ze een geheel onbijbelse manier van denken en leven hebben. Dat alles kom je tegen. Of liever gezegd: zulke naasten brengt God op je weg, wanneer je werkelijk de straten op gaat om mensen te nodigen tot de samenkomst.

Het leggen van Gods Naam op het volk is ook typisch een voorrecht, dat de **HERE** geeft in de kring van zijn verbond. Dat kan de **voorganger** dus niet zomaar doen in zo'n **middagpauzedienst**, net zo min als dat hij daar aan iemand de doop zou kunnen bedienen. In de **praktijk** vind je daar wat anders op. Er zijn tal van liederen, die je ter afsluiting elkaar **kunt** toezingen, met als inhoud de vrede met God. **Daar** in ben je dan ook niet beperkt tot een **keuze** uit het Kerkboek. Liever niet zelfs, want er zijn **psalmen** en gezangen die in eerste instantie te veel **kennis** vragen.

Al met al is zo'n middagpauze-dienst heel iets anders dan we als

kerken gewend zijn. Toch **kan** het geheel van Schriftlezing en verkondiging, gebed en zang, een goede impressie geven van onze wekelijkse ontmoetingen met God en met elkaar als gemeente.

Toepassing

Toen ik deze **middagpauzedienst** mocht presenteren op de **evangelisatiedag** in Barneveld, kwamen er in de bespreking tal van reacties. Ook kwam naar voren, dat dit best een mooi idee zou zijn, maar lang niet geschikt voor elke plaats. Iemand van de Veluwe **bijvoorbeeld** zag dit totaal niet zitten: 'bij ons gaat iedereen al naar een kek'. Uiteraard is dat een groot verschil met steden als Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht. Maar **toch**, als je in de zomer eens op de Veluwe gaat kijken, dan vind je ook daar **een** breed publiek dat niet weet wat de bedoeling van het leven is. Ik denk dat dat ook geldt voor een gebied als Zeeland en de **Zuidhollandse** eilanden. Daar zou men kunnen overwegen, zoiets bijvoorbeeld tien weken lang in het **hoogseizoen** te organiseren. Bij **voorkeur** op een **speciale toeristendag** met kraampjes en evenementen en zo. Daar komen in de regel veel mensen op af, die van alles willen bekijken.

En als je niet een eigen kerkgebouw hebt, en ook niet ergens in het **centrum**? Uiteraard is een centrale ligging **van** groot belang. Maar wat je niet hebt, **kun** je misschien **wel** huren. Met een duidelijk uitnodigend bord voor de deur kun je overal aan alle voorbijgangers duidelijk maken, dat ze welkom zijn.

En als je helemaal niet woont in een grote plaats, of in een toeristisch gebied, wat **dan**? Dan zijn de mogelijkheden inderdaad beperkt. De middagpauzedienst is niet overal een geschikt middel. Maar dan nog is er, voor degene die het wil, de mogelijkheid om in de stad in de omgeving hieraan medewerking te verlenen.

Organisatie

Want er komt nog heel **wat** bij kijken. Hoe zet je zoiets op touw? En hoe houd je het **vol**? Alleen met medewerking van **een** behoorlijk aantal vrijwilligers.

Zo zijn er meer voorgangers nodig dan alleen de plaatselijke predikant(en). **Ook** de collega's in de directe omgeving zouden hun steen een keer **kunnen** bijdragen. Maar het hoeven niet allemaal predikanten te zijn. Er zijn ook gemeentelieden die dit kunnen, en misschien nog wel beter. Omdat ze in de praktijk meer ervaring hebben met bijvoorbeeld de gewoonten en de taal van ongelovige mensen. Een doorsnee predikant spreekt (gek genoeg) weinig ongelovigen, tenzij hij zich daar ook bewust op toelegt. Daarnaast zijn er de musici, van allerlei aard. Ook hun getal moet voldoende zijn om elkaar te kunnen afwisselen.

Er zijn medewerkers nodig voor de ontvangst, de gezelligheid, het schenken van **koffie**, het opruimen, enz. **Je** kunt dit allemaal niet op de kosten laten aankomen.

Van veel **belang** is ook, dat er op straat **wordt** genodigd. Kleine pamfletjes, prettig ogend, kunnen **worden** uitgedeeld onder de mensen. Dit is vrij eenvoudig en vraagt niet veel gesprek. Dus voor iemand, die aan evangeliseren **wil** beginnen, een mooie manier om ervaring op te doen. **Je** vraagt niet **om** een gesprek, je biedt **alleen** wat aan. Als mensen toch met je willen praten, **kieszen** ze daar zelf **voor**. Dat kan veel **spanning** voorkomen.

Dat betekent dus **ook**, dat er **medewerkers** zijn, die willen kopiëren of misschien **wel drukken**. Niet alleen de uitnodigingen, maar **ook** de te zingen liederen en zo. Het **mooiste** is, als er een soort liturgie **voor** de mensen klaarligt.

En last **but** not least: alle gemeentelieden zullen van tijd tot tijd hun belangstelling moeten tonen. De zaal moet niet vol **zitten**, liever niet zelfs. Maar het moet ook geen lege **bedoening** zijn. Want niemand gaat

zitten in een ruimte waar niemand zit.

Na afloop zal er ook gelegenheid moeten zijn om even na te praten, **voor** wie dat **wil**. Dat is iets voor de voorganger, maar niet alleen voor hem. Aan de koffietafeltjes kunnen allerlei gesprekken **ontstaan**.

Alles bij elkaar best wel **een** organisatie. En toch zijn alle onderdelen heel **overzichtelijk**. Hoe gewoner je dit doet, hoe beter.

Resultaat

Wat is het rendement hiervan? Dat is moeilijk te **voorspellen**. **Soms** zie je maar een enkel **onbekend** gezicht. Een **andere** keer zijn er wat meer. **Sommigen** lopen ook zo weer **weg**, slechts een enkeling krijg je wat **beter** in beeld. Maar hierbij dient **Macht** te **worden**, dat zaaien en oogsten **meestal** niet tegelijk gaan. En God kan wonderlijke ontmoetingen geven.

Bovendien kan de middagpauze-dienst voor andere **evangelisatie**-werkgroepen **een** stimulans zijn. **In** hun contacten kunnen ze verwijzen naar deze **bijeenkomsten**, mensen zullen eerder bereid zijn daar **een** keer naar **toe** te gaan.

In ieder geval kom je als **kerk** dicht(er) naar de samenleving toe, naar de **straat** waar het leven zich afspelt. Als dat **een** beetje lukt, is dat heel waardevol. Want Christus is de Heiland voor de hele wereld.

MET TROFFEL EN ZWAARD

G.J. van Middelkoop

Op 15 september 1996 nam ds. C.J. **Smelik** afscheid van de Gereformeerde Kerk te Nieuwerkerk aan den IJssel. Dat betekende tevens het einde van **veertig** jaar actieve dienst in de **kerken**. Ter gelegenheid van dit emeritaat liet de kerkenraad een afscheidsbundel verschijnen die de titel kreeg **Met troffel en zwaard**.

Het is een bijzonder aardig **boek** geworden. Je vindt er artikelen in die te maken hebben met verschillende facetten van het werk van ds. **Smelik**. Maar **ook** stukken die verder **kijken** en dienstbaar kunnen **zijn** voor een breder **publiek**, zoals de voorzitter van de kerkenraad schrijft.

J.M. **Smelik** schrijft als broer over de roeping tot het ambt binnen het domeinsgezin **van** vader Smelik in Groningen-Zuid. Achter allerlei menselijke factoren van opvoeding en voorbeeld en keuze, lag de leiding van God in het leven.

N.M. Kramer vertelt over het begin **van Smeliks ambtsdienst** in het Veenendaal van kort na de Vrijmaking.

J. **Kruidhof**, 12 jaar zendeling op Irian Jaya en daarbij begeleid door het thuisfront van **Enschede**-Noord, geeft bijbelse **overwegingen** over de verhouding van **zendend** thuisfront en uitgezondene, naar aanleiding van **Handelingen** 13-15 en Matteus 26-28.

Mevrouw Bremer-Lindeboom **liet** zich interviewen over de rol **van** de vrouw van de dominee. Zelf in de pastorie opgegroeid **was** zij nog bijna vijftig jaar de hulpe tegenover een predikant. Of de prins Claus

van de pastorie? Ze kan er boeiende dingen over vertellen in dit interessante verhaal. **Pastoriebewoners** wil ze bemoedigen **met de woorden** van Spreuken 11 : 25:

de zegenende ziel wordt overvloedig verkwikt,

wie laaft, wordt ook zelf gelaafd.

Zoon J. Smelik **schrijft** over de houding van de Gereformeerde Kerken ten opzichte van de Interkerkelijke Berijming van de Psalmen. In zijn historisch overzicht constateert hij, dat het isolement waarin de Gereformeerde Kerken met hun eigen psalmberijming verkeren, ons niet opgedrongen is. Ook vindt hij het groter dan noodzakelijk. Hij **stelt** vragen bij **de kwaliteit** van een aantal **berijmingen** en hoopt op een herziening.

Jac. van **der Kolk** signaleert veranderingen in de kerkelijke vergaderingen. Niet in de structuur, **waar** de bijbelse beginselen voor de **kerk-regering** nog volop functioneren.

Wel in de cultuur: de gemiddelde leeftijd ligt lager, de onderlinge omgang is opener en informeler (**een** 'tutoyeer-cultuur' – maar oppassen voor 'ouwe-jongens-krentenbrood' – slobbertruien en **spijkerbroeken**). Er zijn minder bezwaarschriften, want door **een** mildere en begripvoller **opstelling** is er meer overleg vooraf om **conflicten** te voorkomen. De vergadermethoden zijn efficiënter. Er zou wat meer gedaan kunnen worden **aan** de pr, **bijvoorbeeld** door een broeder-woordvoerder aan te wijzen.

R. ter Beek bekeek de principiële argumentatie **voor kerkplitsing** (of: doorgaande **instituering**) in de

Boekbespreking

loop der tijd. Belangrijk is het Utrechtse argument van 1947: je moet werken naar **overzichtelijke** eenheden, waarbinnen de hand en de voet elkaar kennen.

W.G. de **Vries** schetst in kort bestek de geschiedenis van **De Reformatie**, het blad dat jonge mensen wilde behouden voor het oude geloof en waarvan **C.J. Smelik van 1983 tot 1992** redactielid was.

A.J. **Hendriks** vertelt als curator van Kampen over **de** opzet van de studie en de stroomlijning daarvan, die onder president-curator Smelik zijn beslag gekregen heeft. In een **Korte Kamper Curatoren-Catechismus** legt rector J. van Bruggen aan de Nieuwerkerkse catechisanten onder andere uit, waarom curatoren in Kampen de lunch **gebruiken**, dat het nog maar de vraag is of het curatorium in meerderheid uit **dominees** moet bestaan en dat de taak van de voorzitter is om aardig te zijn namens alle curatoren.

Het boek bevat **tenslotte** nog een viertal preken van C.J. Smelik die hij bij bijzondere gelegenheden in verschillende **gemeenten** hield.

Zoals u begrijpt zijn diverse bijdragen inderdaad **interessant voor een breder publiek**. De bundel **telt 147 blz.** en is verkrijgbaar voor f 25,- (exclusief verzendkosten) bij **M. van Dongen, Bosveen 13, 2912 SH Nieuwerkerk aan den IJssel, ☎ (0180) 318057**. De uitgave is ook verkrijgbaar bij **Boekhandel Van Rietschoten, Keizerswaard 8, 3078 AM Rotterdam, a (010) 4820488**.

M meditatief

'Waarom verwachtte Ik...'

Jesaja 5 : 4

Teleurstelling

Kun je de **HERE** teleurstellen in zijn verwachting?
Jesaja vergelijkt **Hem** met een wijnboer. Al **z'n** energie **stak** Hij in de **wijngaard**. God **gaf** alles in Israël's geschiedenis: telkens bevrijding, elke **dag verzoening**, wegwijzers naar het leven, lokkende beloften, **indringende** waarschuwingen, eindeloos geduld. Meer kon God niet doen om je liefde op te roepen. **Zijn** verwachtingen zijn hooggespannen. in het leven met Hem en met elkaar **zal** eruit **komen** wat Hij **erin** stak. Zijn wijngaard zal vruchten opbrengen.

Maar...

'Ik verwachtte goed bestuur, en zie het **was bloedbestuur**'.

'**Waarom** verwachtte Ik dat de wijngaard **goede** vruchten zou voortbrengen, en bracht hij wil & **druiven voort**'?

Het is een aanklacht, die je klem zet. Tegelijk voel je Gods teleurstelling. En het raakt je.

Naïef

Heeft de **HERE** echt verwachtingen? Kijkt Hij gespannen uit naar **onze** reactie op **zijn** inzet? Is Hij werkelijk teleurgesteld?

Maar Hij weet toch hoe diep **onze** zonde zit? **Hij kent** zijn mensen toch **door en door**? Bovendien overziet God & geschiedenis. **Hij** voorziet hoe Israël zal reageren. Ja, het **gaat** zelfs niet **buiten** zijn wil om. Roept Hij met die hoge verwachtingen niet zelf zijn teleurstelling op?

Zou je dat bij **mensen** niet naïef noemen? Of doet Hij alleen alsof Hij verwacht **en** teleurgesteld is?

Liefde

God overziet de geschiedenis. **Maar** dat doet zijn levensechte **omgang** met ons geen afbreuk. Dat **God** boven alles is en overzicht heeft, is je troost. Maar die **troost** wil beleefd worden binnen een **echte** liefdesband. Daarin zijn **God en** wij **serieuze** partners. Gods verwachting is de verwachting van de geliefde. Zijn **teleurstelling** is die van de afgewezen minnaar. Zo echt meent God zijn relatie met **ons**. Van die liefdesrelatie spreekt het beeld van de **wijngaard**. **Je** geliefde is als een **wijngaard die je blij maakt** (Hooglied 8 : 12). **Je proeft Gods liefde** in zijn inzet voor de wijngaard. Wat kon Hij nog meer doen? Aan zijn kant verklaart niets dat het volk geen vrucht draagt. Ze zeggen nee tegen de ideale echtgenoot. Dat raakt God echt. **Onze** zonde is voor Hem onbegrijpelijk.

Nog meer doen

Kun je de verwachting van zo'n Geliefde **waarmaken**? **Zet dat je niet** klem? **Werk** zijn teleurstelling niet als emotionele druk? Voldoen aan hoge verwachtingen is toch **ongezond**?

Maar Gods verwachting **van** ons wordt het geheim van **onze** verwachting **van God**. Wij gaan de adventsweken in. Daarin leren wij alles **van Christus** verwachten. In Jes. 5 vraagt de **HERE** **M** een eeuwenlange **liefdesrelatie**: wat kon Ik nog meer voor **mijn** wijngaard doen? **Zou** Bij zich er nog **niet** bij neerleggen dat het niets wordt?

Meer kon Hij toch niet doen? Sinds Kerst weten we beter. God investeerde zijn **liefde** nog dieper **in** ons leven. Wat er bij **ons niet** meer in zit, zal er bij Jezus uitkomen.

In Hem kun je samenleven met die Geliefde en zijn verwachtingen. En zijn dringende appèl op je verantwoordelijkheid blijft heilzaam.

Soms raakt Hij je diep met zijn **teleurstelling**.

'Ik deed alles voor jou, en zie...' Advent begint met **Hoge** verwachting.

EN ZO SAMEN MET HEM

W wandelen met God

Freek

Freek was verdrietig. Ik zocht hem op. Hij woonde in een tehuis voor mensen met een verstandelijke handicap. Freek miste z'n vader. Die was onlangs overleden. En hij wilde naar hem toe. Maar hoe kom je bij hem in de hemel? Ik vertelde hem dat 'ie na zijn dood bij de Here en dan ook bij z'n vader zou zijn. Enige tijd later werd ik gebeld. Ze hadden Freek uit het water gehaald. Hij wilde verdrinken! Zo wilde hij naar z'n vader toe. Ik troostte hem nu met een woord van Paulus. 'Ik zei: Wacht maar, Freek, wacht maar af. Je vader is bij de Here. En, de Here brengt hem eens bij je terug!

Een vader

Had ik dat wel mogen zeggen? Een vader had ook eens zoiets tegen zijn zoontje gezegd bij het graf van opa. De jongen zag het diepe gat en hij vroeg zich af of opa daar wel ooit uit zou kunnen komen. Z'n vader zei hem dat opa zeker eens uit dat graf zou komen. Maar, toen verontschuldigde hij zich tegenover mij, en hij zei: ik vertel hem later wel hoe het precies zit...

Een gezin

ik voelde me daardoor aangesproken. En ik dacht terug aan een gezin waarmee ik rond het sterfbed van hun lieve man en vader stond. Een dochter pakte de hand van haar vader en hilde: hij is zo koud. En ze zei dat ze he? altijd heerlijk had gevonden om tegen vader's warme lichaam aan te zitten.

Ik probeerde haar op te kuren: eens zal je weer de wanne hand van je vader beetpakken. Haar moeder was daar wat boos over. En ze zei dat ze dat niet geloofde. Dat is ons vroeger anders verteld!, maande ze me. Straks zijn we anders. Ook onze relaties zijn anders. Mijn man en onze vader van nu is straks onze broeder in het geloof. En het is voor mij nog zeer de vraag, zei ze, of ik m'n man dan zal herkennen. Ze gaf me de raad om het boek van prof. K. Schilder te lezen.

Schilder

Ik wist wat ze bedoelde. Ik kende reeds dit passage over het weerzien, in Schilders boek over de hemel.² Hij maant tot grote terughoudendheid als het gaat om de vraag of wij elkaar straks zullen weerzien. Hij vindt die vraag zelfs wel onjuist. Dat is een probleem van het kerkhof. Daar waar blijkt dat & banden zijn verbroken met zovelen die wij hebben liefgehad en nu vragen wij: zien wij ze weer. Schilder vindt dit een egoïstisch verlangen. Ons verlangen moet hoger en breder zijn. We moeten niet maar uitzien naar het weerzien met die enkelen die wij hier hebben liefgehad, maar we moeten uitzien naar de ontmoeting met de grote schare die niemand tellen kan. De verheerlijking van Gods wereldkerk moet ons grote verlangen zijn. En in verband met dat grote geheel zullen we dan ook degenen zien – elk op zijn eigen plaats – met wie we hier op aarde door onderscheiden banden zijn verbonden geweest. b deze verwijzing altijd wel goed

begrepen? Staat hier dat we elkaar niet zullen terugzien. Heeft Schilder heus bedoeld dat onze verhoudingen van nu straks zo veranderd zijn dat ze er niet meer toe doen? Er zijn er die deze conclusie getrokken hebben. Straks leven we niet meer in het kleine gezinsverband zoals dat zichtbaar is bij ieder thuis aan de eettafel. Straks leven we in het grote gezinsverband zoals we daarvan nu al iets te zien krijgen aan de avondmaalstafel. Immers, de Here heeft voor straks het huwelijk ontbonden verklaard, en reeds heeft hij de bloedband met zijn moeder en z'n broers doorgesneden. Alle ware gelovigen zijn broeders en zusters van Christus. En in die relatie zullen we straks voor altijd leven.

Hoek

In zijn pas verschenen boek Voorbij & d&, wordt door dr. J. Hoek deze visie beaamd. Maar wel lijkt hij het onvoorstelbaar te vinden dat de banden van nu straks vergeten zullen zijn. Hij laat z'n gedachten gaan als hij zegt: En wanneer een godvrezende weduwe, die zielsveel van haar man gehouden heeft, overlijdt en de drempel van de dood overschreden heeft, dan zal zij in de hemel haar man eerst voorbijgaan. Dan zal zij in liefde branden voor haar God. Dan zal zij een en al oog en oor zijn voor haar Heiland. Vervolgens zal het dan rijk zijn als ze haar man in Christus terug zal vinden, als zij hem herkennen zal in het koor van de zaligen. Ook zegt Hoek dat er straks wellicht bij twee voormalige echtgenoten of vrienden een glimlach van dankbare blijdschap zal zijn in het

zien van elkaar, maar middellijk daarna zal hun beider aandacht weer helemaal gericht zijn op de HERE.⁵

Onze Heiland

Gaan deze gedachten niet te ver? Sommigen zullen dit al te speculatief vinden. Ik voor mij denk dat ze nog te terughoudend zijn. Ik troost me graag met het optreden van de Here Jezus in situaties van rouw. Daaruit blijkt zozeer dat hij ook heus onze Heiland – en dat betekent 'heermeester'! – is. En Hij heelt maar niet de gebrokenheid van het lichaam en van de ziel. Ook de geschonden relaties herstelt Hij. Dat is te zien onder meer in de opwekking van die jongen uit Naïn. De Here roept hem terug in het aardse leven, en – zo staat er apart vermeld – Hij geeft hem terug aan zijn m&. De omstanders verbazen zich en zeggen: Een groot profeet is onder ons opgestaan. Ze lijken zich de grote profeten van het Oude Testament te herinneren. Elia en Elisa. Beide profeten immers, hebben een soortgelijk wonder mogen doen.

Elia

Ja, en treffend is de vergelijking met het verhaal van de opwekking van het zoontje van de weduwe van Sarfath.⁶ want als op het gebed van Elia de ziel van deze jongen in hem is teruggekomen, dan – zo staat er – neemt Elia het kind op de arm, en hij draagt het de trap af naar beneden en hij geeft hem aan zijn moeder. En hij zegt: Zie, uw zoon leeft...

Dit is toch typisch het werk van God, onze Heiland. Laten we daar naar kijken, waar we ons overigens erover verbazen dat de Here zelf zo weinig van het nieuwe leven gezegd heeft. En daarom, zo zeggen we 4 moeten we in onze voorstellingen van het leven dat komt terughoudendheid betrachten.

Maar wie de Here Jezus gewoon bezig ziet, die weet wat hem en ons te wachten staat. De blinden worden ziende en de lammen zullen wandelen. doven horen en doden worden opgewekt.

Paulus

Dat gaan ook wij meemaken. Ik lees dat graag in dat woord van Paulus, dat ik dus Freek heb voorgelezen. Daar troost Paulus hen die verdriet hebben om hun doden. Heb hoop, zegt hij, want zij die in Christus gestorven zijn, zullen door Hem worden teruggebracht. We gaan het straks beleven & de doden zullen opstaan. We worden dan herenigd, zegt Paulus volgens mij. Immers: we zullen samen met hen op de wolken de Here tegemoet gaan in de lucht.

Samen

Dat is meer dan dat ik straks in de hemel met een glimlach van herkenning m'n vader en m'n zus zal voorbijgaan op weg naar de ontmoeting met mijn Heer. Ik stel me & wat anders voor. We zullen eerst worden herenigd en dan samen naar de Here gaan. Zeker, in gemeenschap met heel Christus' kerk. En m'n zusje van nu is straks vooreerst mijn zuster in het geloof. Maar dat reeds was ze hier op aarde! Ook hier verbond het bloed van Christus ons aan elkaar. En het ging de bloedband te boven, maar het legde dat bloed niet het zwijgen op.

En zo samen met Hem

Ik zou zo zeggen: laten we elkaar zo troosten als we het onze kleine en die grote kinderen – neem nu Freek – zouden doen. En zit maar gerust eens verlangend op een kerkhof. Als dat verlangen maar wekelijks wordt gekoesterd in de kerk waar we in gemeenschap met heel

Christus' gemeente zingen: Een wolk van godsgetuigen omringt ons in de strijd, tot wij met hen ons buigen...

¹ 1 Thess. 4 : 13-18.

² Dr. K. Schilder, *Wat is de hemel?*, Kampen 1954, blz. 124vv.

³ Matt. 22 : 30.

⁴ Luk. 8 : 1Q21 en Joh. 19 : 25-27.

⁵ Dr. J. Hoek, *Voorbij de dood*, Zoetermeer 1996, blz. 88, 89.

⁶ 1 Koningen 17.

Extra nummers van De Reformatie...

„kunt u bestellen door overmaking van de kosten op postrekening 40 60 40 t.n.v. De Reformatie-Goes, onder vermelding van jaargang en nummer.

Dit zijn de kosten (incl. porto):

- 1 ex.: £ 3,35
- 2 ex.: £ 6,00
- 3 ex.: £ 8,65
- 4 ex.: £ 10,60
- 5 ex.: £ 12,55

Na ontvangst van het bedrag wordt uw bestelling per omgaande uitgevoerd.

HET GETUIGENIS VAN DE HEILIGE GEEST IN GEREFORMEERDE BELIJDENISSEN

In het vorige artikel stonden wij stil bij *het* onderwijs van Calvijn over het getuigenis van de Heilige Geest. De reformator van Genève de eer toe als eerste een leer over dit getuigenis te hebben ontwikkeld. Wij zagen hoe Calvijn het innerlijke getuigenis van de Geest noodzakelijk acht, wil de Schrift door ons erkend worden als Gods eigen Woord. Daarbij maakt Calvijn het gezag van de Schrift niet los van haar inhoud. Wanneer de Heilige Geest ons leert buigen voor de majesteit van de Schrift, doet Hij ons tegelijk in geloof haar boodschap aanvaarden. Het getuigen van de Geest geeft ons ook zekerheid van ons behoud. Nu willen wij gaan zien, hoe dit onderwijs van Calvijn weerklink heeft gevonden in gereformeerde belijdenissen uit de 16e en 17e eeuw.

Confessies uit de 16e eeuw

Het blijft opmerkelijk dat in drie belangrijke gereformeerde confessies, de Schotse Geloofsbelijdenis (1560), de Hongaarse Geloofsbelijdenis (1562) en de Tweede Helvetische Belijdenis (1566), het getuigenis van de Heilige Geest niet ter sprake komt in verband met de erkenning van de Schrift. In de eerste twee belijdenissen wordt het getuigenis van de Geest alleen betrokken op de zekerheid van het geloof. De Tweede Helvetische Belijdenis noemt de innerlijke verlichting door de Heilige Geest, wanneer het gaat over het gehoor vinden van de prediking van Gods Woord². Het is de geloofsbelijdenis

van de Franse kerken, de *Confessio Gallicana* (1559), waarin wij het onderwijs van Calvijn duidelijk terugvinden. Dat is ook geen wonder, want het concept van deze belijdenis werd door Calvijn op de synode van Parijs gepresenteerd in naam van de kerk van Genève. Over de boeken van de Heilige Schrift zegt deze belijdenis in artikel 4: 'Wij erkennen dat deze boeken canoniek en een zeer zekere regel van ons geloof zijn; niet zozeer door de gemeenschappelijke instemming en het gemeenschappelijk gevoel van de kerk, als wel door het getuigenis en de innerlijke overreding van de Heilige Geest, die ze ons doet onderscheiden van de andere kerkelijke boeken, op

welke men (hoewel zij nuttig zijn) geen enkel artikel van het geloof kan grondvesten'³. Wij zagen reeds hoe volgens Rome het oordeel van de kerk beslissend is om er zeker van te zijn dat wij in de Schrift met Gods eigen Woord te doen hebben. De broeders in Frankrijk zijn voor een reactiehouding bewaard. Zij hebben het gevoel van de kerk in navolging van Calvijn zeker belangrijk geacht, maar hielden tegelijk staande, dat de uiteindelijke erkenning van de Schrift als het gezaghebbende Woord van God bij ons niet tot stand komt door het oordeel van de kerk, maar door het getuigenis en de innerlijke overreding van de Heilige Geest. De manier waarop het geformuleerd is, moet ons treffen: 'niet zozeer... als wel'. Men heeft niet de indruk willen wekken, dat aan het oordeel van de kerk in het leven van Gods kinderen en in de binding aan de Schrift geen enkele betekenis toekomt. Tegelijk echter kleeft men dat dit oordeel van de kerk nooit de laatste en diepste reden kan zijn, om de boeken van de Schrift als canoniek en gezaghebbend te erkennen. Belangrijk is erop te letten dat er gesproken wordt over een erkennen 'door' ('pur') het getuigenis en de innerlijke overreding van de Heilige Geest. Onmiskenbaar volgen de broeders in Frankrijk door het zo te zeggen het onderwijs van Calvijn. Het getuigenis van de Geest komt in artikel 4 niet naar voren als de grond van de zekerheid dat wij in de Schrift met Gods Woord te doen hebben, maar heel duidelijk als de oorzaak van die zekerheid. Het is het getuigenis van de Heilige Geest dat ons zeker maakt, ons overtuigt, dat de Schrift het eigen Woord van de Heer is.

Een tweede belijdenis uit de 16e eeuw waarin wij het onderwijs van **Calvijn terugvinden**, is de ons zo bekende Nederlandse Geloofsbelijdenis in **1561 gepubliceerd**. Guy de Bres stelde baar op waarbij hij zich van de Confessio **Gallicana** als voorbeeld bediende⁴.

Over het **gezag** van de Heilige Schrift zegt deze belijdenis in artikel 5: 'Wij **ontvangen** al deze boeken, en deze alleen, als heilig en canoniek, om ons geloof daarnaar te richten, daarop te gronden en daarmee te bevestigen. En zonder in enig opzicht te twifelen geloven wij alles **wat** zij bevatten. **Dat** doen wij niet zozeer omdat de kerk ze aanneemt en als canoniek erkent, maar vooral **omdat** de Heilige Geest in **ons** hart getuigt dat zij van God zijn. Het bewijs daarvan ligt bovendien in de boeken zelf. Want zelfs blinden kunnen tasten dat de dingen die erin voorzeggd **zijn**, gebeuren'.

Ook deze belijdeniseert het oordeel van de **kerk**, maar voert tegelijk de erkenning van het **gezag** van de Schrift door ons terug op het getuigenis **van** de Geest in ons hart. Het woordje 'omdat' ('omdat de Heilige Geest in ons hart getuigt') zou de indruk kunnen wekken dat hier het getuigenis **van** de Geest gezien wordt als grond voor ons geloof in de Schrift als het Woord van God. Dit kan niet het geval zijn. Het is niet aannemelijk **dat** Guy de Bres, die zich in alles een leerling van Calvijn toont, hier bewust afweek van de reformatoren van de belijdenis, die hij **voor** zich had: die van de Franse kerken. Deze kerken spraken in artikel 4 over een erkennen niet op grond van, maar door het getuigenis van de Geest. Dit **wordt** bevestigd door de karakteristiek, die het oudste **opschrift** boven artikel 5 van dit artikel geeft: 'Weerdicheyt ende **oorsake** der ongetwyfelden **aenneming** der H. **Schrijuere**'⁵. Het gaat dus in artikel 5 niet om de gronden van ons geloof in de Schrift, maar om de '**oorsake**'! De Nederlandse Geloofsbelijdenis belijdt met de Con-

fessio **Gallicana** dat het getuigenis van de Heilige Geest de eigenlijke **oorzaak** is van ons geloof in de Schrift. J. van **Genderen** heeft wel gelijk **wanneer** hij stelt: 'M.i. zou doordat de gedachte inderdaad nauwkeuriger weergeven dan **omdat**'⁶.

Belijdenisgeschriften uit de 17e eeuw

In 1647 werd de tekst van de **Westminster** Confessie gepubliceerd. Deze belijdenis was het resultaat van een **synode**, die op last van het Engelse parlement te **Westminster** samenkwam, om de **gereformeerde** leer in Engeland en **Schotland** te handhaven. Hoewel de synode had **kunnen** teruggrijpen op belijdenissen van **gereformeerde** kerken op het continent, **kwam** zij toch tot het formuleren van een eigen belijdenis. De **Westminster** Confessie is belangrijk voor ons onderwerp, omdat zij breder dan de Confessio **Gallicana** en de Nederlandse **Geloofsbelijdenis** over het getuigenis van de Heilige Geest spreekt. In de **Westminster** Confessie **komt** het getuigenis **van** de Geest **allereerst** ter sprake, wanneer het gaat over ons geloof in de Heilige Schrift als Gods eigen Woord. In hoofdstuk 1,5 wordt dan **Meden**: 'Het getuigenis van de kerk kan ons bewegen en leiden tot een eerbiedige hoogachting voor de heilige Schrift; en het hemelse van haar inhoud, de kracht **van** haar leer, de majesteit van haar stijl, de onderlinge overeenstemming van al haar delen, de strekking van het geheel – namelijk om alle **eer** aan God te geven –, de volledige **openbaring** die zij geeft van de enige **weg** tot zaligheid voor de mens, haar vele andere onvergelijkelijke **uitmuntende** eigenschappen, en haar absolute volmaaktheid, het zijn allemaal **gronden**, waarmee zij overvloedig bewijst dat ze **het** Woord **van** God is. Niettemin komt onze volle **overtuiging** en zekerheid van de onfeilbare waarheid en

haar goddelijk **gezag** van het innerlijke werk van de Heilige Geest, die getuigenis geeft in **onze** harten door en met het Woord"⁷. Ook deze belijdenis **acht** het **oordeel** van de kerk over de **Schrift** niet **gering**. **Maar** hoe gewichtig dit oordeel ook is, het **brengt** niet tot gelovige aanvaarding van de Schrift **als** Woord van God. Daarvoor is het innerlijke werk van de Heilige Geest **nodig**, die getuigenis geeft in ons hart. De **Westminster** Confessie spreekt hier als de Confessio **Gallicana** en de **Nederlandse Geloofsbelijdenis**. Wel voegt zij iets toe, dat in de laatste confessies niet genoemd is, namelijk dat de Heilige Geest zijn getuigenis in ons hart geeft 'door en met het Woord'. Zij gaat **daarmee** in het spoor van Calvijn, die ook **hier** Geest en Woord niet scheidde, maar het Woord 'het werktuig' **noemde**, waardoor de Here de verlichting van zijn Geest aan de gelovigen uitdeelt. Duidelijk is dat volgens de vaders van **Westminster** de Geest bij zijn getuigenis geen **nieuwe** openbaring geeft, maar het Woord van de Schrift bezegelt in ons hart. Helder is **ook** dat dit getuigenis naar hun inzicht niet de **grond**, maar de oorzaak van **ons** geloof in de Schrift is. Wat dit betreft, is de **Westminster** Confessie duidelijker dan de Nederlandse **Geloofsbelijdenis**.

De **Westminster** Confessie brengt het getuigenis van de Heilige **Geest** niet alleen ter sprake, **wanneer** het gaat over de **erkenning** van de goddelijke autoriteit van de Schrift. Zij spreekt ook over het getuigenis van de Geest, **wanneer** de **zekerheid** van genade en behoud **aan** de orde komt. In hoofdstuk 18, 2 wordt dan **beleden**: 'Deze zekerheid is geen zuiver veronderstel& en waarschijnlijk **zelfverzekering**, gegrond op een feilbare hoop, maar een onfeilbare **geloofs-zekerheid**, die **gefundeerd** is op de Goddelijke **waarheid** van de **heilsbeloften**, het inwendige bewijs van die **genade**-gaven waarover deze beloften **zijn**

gegeven, het getuigenis van de Geest der aanneming die met onze geest getuigt dat wij kinderen Gods zijn, welke Geest het onderpand is van onze erfenis waardoor wij verzekeld zijn tegen de dag der verlossing'.

Er is hier duidelijk aansluiting bij Calvijn, wanneer het getuigenis van de Heilige Geest niet eenzijdig op het gezag van de Schrift wordt betrokken. De Geest maakt ons ook zeker van 'genade en behoud'. Maar er is ook afstand van Calvijn, doordat het getuigenis van de Geest niet direkt verbonden wordt met de waarheid van de heilsbeloften. Eerst wordt 'het inwendig bewijs van die genadegaven waarover deze beloften zijn gegeven' genoemd. Pas daarna volgt het getuigenis van de Geest der aanneming, die met onze geest getuigt, dat wij kinderen Gods zijn. Bij dat 'inwendig bewijs van die genadegaven' zullen wij moeten denken aan alles wat Gods kinderen aan vrucht van de Heilige Geest in hun hart mogen opmerken. Duidelijk krijgt hier ook de 'bevinding' een plaats in de zekerheid van het geloof, al is het zeker niet de voornaamste plaats. Voorop gaat immers 'de Goddelijke waarheid van de heilsbeloften'.

Bij deze 'bevinding' komt dan het getuigenis van de Geest, die met onze geest getuigt dat wij kinderen van God zijn. De vaders van Westminster geven geen nadere verklaring. Bedoelen zij dat de Geest het getuigenis van ons hart bevestigt? In ieder geval is duidelijk dat het getuigenis van de Geest bij hen een eigen plaats en functie krijgt ten dienste van de zekerheid van het geloof!

Er is nog een ander belijdenisschrift uit de 17e eeuw, dat onze aandacht moet hebben, wanneer het gaat over het getuigenis van de Heilige Geest: & Dordtse Leerregels, waarin de nationale synode van Dordrecht (1618-1619) de gereformeerde leer tegenover de dwalingen van de Remonstranten handhaafde. Hoewel verschillende afge-

vaardigden in de oordelen die zij met betrekking tot de zekerheid van de verkiezing ter synode uitbrachten het getuigenis van de Geest nadrukkelijk noemden⁸, vinden wij het niet terug, wanneer de Leerregels over de zekerheid van de verkiezing spreken (vgl. I, 12; I, Veroordeling van de dwalingen, 7). Het getuigenis van de Geest komt eerst ter sprake, wanneer de Leerregels handelen over de zekerheid van de volharding. Dan wordt bele-

&n: 'Deze zekerheid komt dus niet voort uit een of andere speciale openbaring zonder of buiten het Woord, maar uit het geloof in Gods beloften, die Hij in zijn Woord zo overvloedig tot onze troost geopenbaard heeft. Zij komt ook voort uit het getuigenis van de Heilige Geest, die met onze geest getuigt, dat wij Gods kinderen en erfgenamen zijn, en tenslotte hieruit, dat de gelovigen zich met heilige ernst toeleggen op een goed geweten en goede werken' (V, 10). Met Calvijn betrekken de Leerregels het getuigenis van de Geest ook op de zekerheid van het heil. Maar er is verwijdering van Calvijn, in zoverre dit getuigenis niet direkt verbonden wordt met het geloof in Gods beloften. Het getuigenis van & Geest ontvangt een eigen plaats, wanneer het gaat om & vraag, hoe Gods kinderen zeker kunnen zijn van hun volharding. Al ontbreekt in de oorspronkelijke tekst het woordje 'ook' ('Zij komt ook voort uit het getuigenis van de Heilige Geest'), onmiskenbaar worden in V, 10 enige dingen achtereenvolgens genoemd: het geloof in Gods beloften, het getuigenis van de Geest en tenslotte (oorspronkelijke tekst 'eindelijk') het zich toeleggen op een goed geweten en goede werken.

Wanneer men de oordelen van de afgevaardigden doorleest, valt het op, hoezeer het getuigenis van de Heilige Geest apart genoemd wordt als een van de 'redenen', waardoor wij zeker kunnen zijn van ons Woud⁹. Eigenlijk alleen de theologen van Genève vertolken

het zuivere Calvinse standpunt, wanneer zij zeggen: 'Een waar geloovige weet, dat hij een waarachtig lidmaat Christi is, door den Geest Gods, die in hem inwendig is wonende en werkende, en deze Geest drukt hem in 't hart de waarheid der beloften Gods van & volharding, die in Gods Woord staan...' ¹⁰.

Elders wees ik erop hoe Th. Beza, de opvolger van Calvijn aan de academie van Genève, en andere vertegenwoordigers van de zgn. gereformeerde Orthoxie het spreken van de afgevaardigden naar de Dordtse synode hebben beïnvloed¹¹. In de voorrede op de Acta van Dordt wordt naast Calvijn Beza met ere genoemd. Nu, het is juist bij Beza, dat wij een zekere verzelfstandiging van het getuigenis van de Heilige Geest in verband met & zekerheid van de gelovige zien¹². Voor Calvijn is het getuigenis van de Geest dit, dat de Geest de waarheid van Gods beloften ons in het hart drukt, waarbij het geloof vrucht van dit getuigenis is. Beza rekent het getuigenis van de Geest tot de 'werkingen' van het geloof¹³. Doordat wij God aanroepen als Vader en de zonde haten, mogen wij weten dat wij waarlijk gelovig zijn en dat de Geest van God in ons woont. Zo bemoedigt de Heilige Geest ons geweten. En w komen Gods aangevochten kinderen tot zekerheid¹⁴. Wij krijgen de indruk dat het getuigenis van de Heilige Geest hier bij Beza gaat in de richting van een verzekering omtrent onze 'staat', namelijk & wij waarlijk gelovig zijn. In elk geval is duidelijk dat dit getuigenis een eigen plaats ontvangt op de weg naar de zekerheid!

¹ Vgl. E.F.K. Muller, *Die Bekenntnisschriften der reformierten Kirche*, Leipzig 1903, p. 253 (voor de Schotse Geloofsbelijdenis) en p. 386 (voor de Hongaarse Geloofsbelijdenis).

² Vgl. W. Niesel, *Bekenntnisschriften und Kirchenordnungen der nach Gottes Wort reformierten Kirche*, Zollikon-Zürich o.J., p. 223.

³ Vgl. voor de Franse tekst E.F.K. Muller,

a.w., p. 222.

⁴ K. Doekes, *Credo. Handboek voor de gereformeerde symboliek*, Amsterdam 1979, p. 55 informeert over de vraag waarom de Nederlandse kerken niet eenvoudig de belijdenis van de Franse kerken overnamen.

⁵ J. Kamphuis, *Aantekeningen bij JA. Heyns Dogmatiek*, Kampen 1982, p. M wijst hierop.

⁶ J. van Genderen, *Hei getuigenis van de Heilige Geest*, Alphen aan den Rijn (1962), p. 16. Vgl. K. Schilder, *Heidelbergsche Catechismus*, II, Goes 1949, p. 489 merkt ten aanzien van 'omdat' in artikel 5 op: 'En in dit geval is het woord een aanduiding van een bewegende oorzaak'.

⁷ Ik citeer uit G. van Rongen, *De Westminster Confessie met de Grote en de Kleine Catechismus*, Barneveld 1986. Vgl. de Grote Catechismus, antw. 4: 'Maar de Geest van God, die door en met de Schriften in het hart van de mens getuigt, is als Enige in staat om er ten volle van te overtuigen dat zij het waarachtig Woord van God zijn'.

⁸ Vgl. *Acta of Handelingen der Nationale Synode te Dordrecht*, ed. J.H. Donner/S.A. van den Hoorn, Leiden z.j., p. 347, 383, 390.

⁹ Vgl. bijv. het oordeel van de Zwitserse theologen: 'Want de geloovigen hebben van deze hunne volharding en getrouwe bewaking van God en onzen Zaligmaker niet alleenlijk zekere beloften in Gods Woord klaarlijk uitgedrukt; maar ook het inwendige getuigenis des H. Geestes, die met onzen geest betuigt, dat wij kinderen Gods zijn' (*Acta of Handelingen*, p. 565) en het oordeel van de gedeputeerden van de W a k synode: 'De geloovigen zijn in dit leven van de eeuwige liefde Gods en van hunne verkiezing en van het eeuwige leven zeker, uit het geloof en uit de vruchten des geloofs; mitsgaders uit het inwendige getuigenis des H. Geestes' (*Acta of Handelingen*, p. 692).

¹⁰ *Acta of Handelingen*, p. 575.

¹¹ Vgl. A.N. Hendriks, *In de school van Christus. Populair-theologische bijdragen*, Kampen 1995, p. 73 e.v.

¹² Vgl. C. Graafland, *De zekerheid van het geloof*, Amsterdam 1977, p. 71, 72.

¹³ Vgl. J.R. Beeke, *Assurance & Faith. Calvin, English Puritanism, and the Dutch Second Reformation*, New York (1991), p. 82; W.J. op 't Hof, *Engelse piëtistische geschriften in het Nederlands, 1598-1622*, Rotterdam 1987, p. 41.

¹⁴ Beza weet ook van de zekerheid uit Gods beloften. vgl. J.R. Beeke, a.w. p. 81; C. Graafland, a.w., p. 72, 73. Graafland spreekt over een 'zekere tweeslachtigheid' bij Beza bij de fundering van de geloofs-zekerheid (a.w., p. 72).

Beroepen te Almkerk-Werken-dam: G. Meyer kandidaat te Kampen; te Hardenberg-Centrum: W. Scherff te Spakenburg-Zuid; te Harderwijk (sectie Noord): S. de Vries te Haren (Gr.).

Aangenomennaar Vlissingen: J.J.T. Doedens, kandidaat te Kampen.

Bedankt voor Assen-Noord, Enschede-Zuid en Rijnsburg: P. Nijmeijer te Dordrecht; voor Hoogsand-Sappemeer (wijk Noord): R. de Graaf te Rouveen.

Ontslag

Zwolle – De kerkenraad van Zwolle-Centrum heeft, met ingang van 28 september 1996, ds. F.H. Folkerts voor een periode van twee jaar de bevoegdheid ontnomen om het ambt van predikant uit te oefenen. Ook is ds. Folkerts ontslagen van zijn verbintenis met de gemeente van Zwolle-Cent —. Het ontslag wordt definitief zodra enkele praktische regelingen zijn goedgekeurd.

'Door deze besluiten heeft de raad zich neergelegd bij het oordeel van de classis Zwolle, uitgesproken op 24 oktober 1996', aldus een persbericht van de kerkenraad.

Afscheid

Assen – Op zondag 24 november jl. heeft ds. Th.J. Havinga afscheid genomen van de gemeente te Assen-zuid. Hij vertrekt naar de gemeenten van Loppersum en Westermiden, waar hij op 1 december a.s. intrede hoeft te doen.

De afscheidsdienst vond plaats in kerkgebouw 'De Kandelaar'. Oude Molenstraat 20, en begon om 17.00 uur.

Uit de kerken

Doctorale examens

Kampen – Aan de Theologische Universiteit zijn U. van der Meer te Ommen en GE. Messelink te Ede geslaagd voor het doctoraal examen.

timmerbedrijf
Kaptein bu Urk
tel: 0527-682140
fax: 0527-683188

- kerkbanken
- kansel
- etc.

BETER ZICHT. GOD ZIEN IN HET NIEUWE TESTAMENT 2

T.S. Huftenga

Schriftstudie

Al in het Oude Testament onderhield God contact met **mensen**. hoewel beperkt, **niet rechtstreeks**. Een directe confrontatie met de Here zou immers de dood betekenen. Hoe gaat dat vandaag? Het moet verschil maken, dat Gods toorn door Jezus Christus op Golgota is gestild. Want wie wil er met een toornend God worden geconfronteerd? In dit artikel wil ik iets vertellen over God zien in het Nieuwe Testament

De Zoon leert ons zijn Vader kennen

Als Jezus Christus in Israël verschijnt, treedt er een grote verandering op. Vele jaren daarna brengt zijn leerling Johannes dit indrukwekkend onder woorden. Johannes zegt, dat hij en zijn medeleerlingen het vleesgeworden Woord hebben gezien. Hij was de eniggeboren Zoon van God. Deze Zoon heeft hen God leren kennen. God, die nog nooit iemand had gezien (Joh. 1 : 14, 18).

Hoe de Zoon di? kon doen, maakt Johannes direct in het begin van zijn evangelie duidelijk. Het Woord was altijd al bij God (1 : 1). In 1 : 18 zegt hij, dat de Zoon aan de boezem van de Vader is. Als enige zoon was en is Hij Gods vertrouwde vriend (vgl. Jak 13 : 25). Jezus uit Nazaret komt bij God vandaan. Hij weet over Wie Hij het heeft.

Wat Johannes schrijft, heeft hij van Jezus Christus zelf gehoord. Tegen Nikodemus zegt Jezus, dat Hij uit de hemel komt (3 : 13). Zodoende weet Hij waar Hij over spreekt. Hij

is een ooggetuige van God (3 : 11). Waarschijnlijk was Johannes hierbij. In elk geval maakte hij de nabespreking mee. Daarin zegt de ~~Here~~ Jezus opnieuw, dat Hij van boven komt. Hij spreekt als getuige van wat Hij 'boven' heeft gezien en gehoord (3 : 31vv).

Met zijn woorden beschrijft Jezus God. Maar zijn daden verduidelijken deze woorden nog. Christus laat er geen misverstand over bestaan, dat Hij niets doet op eigen initiatief. Hij doet na wat zijn Vader Hem voordoet (5 : 19vv). Zo leren de leerlingen, als zij hun Meester bezig zien, God kennen. Zo Zoon, zo Vader.

Jezus leert hen de eeuwige God kennen. En Hij doet hen dan vooral ontdekken, hoe genadig God is en hoe trouw (1 : 14, 16). Gods liefde voor een hopeloze wereld is eindeloos (3 : 16).

Hij zet zijn goddelijke kracht ervoor in om deze wereld te redden van de ondergang. Christus laat dit zien. Hij geneest een verlamde, geeft een blindgeborene het ge-zichtsvermogen en wekt de dode Lazarus op. God ~~wekt~~ dus óók do-

den op (vgl. 5 : 21).

De reden hiervan wordt in het evangelie naar Johannes ook duidelijk. God zorgt zelf voor het offer waardoor de zonde van de wereld weggenomen wordt. Zijn Zoon is het lam dat Hij ten offer brengt (1 : 29; vgl. Gen. 22). Als Jezus sterft, verheerlijkt Hij God (17 : 1w). Dit is in Jezus' onderwijs over God het hoogtepunt. Het herstel van de wereld kost God zijn Zoon. Maar de Vader wil, dat zijn Zoon het leven laat (Joh. 10 : 18).

De leerlingen van Jezus leren God kennen zoals niemand vóór hen. Zij hebben hun kennis uit de eerste hand. 'Wie Mij gezien heeft, heeft de Vader gezien,' zegt Christus (14 : 9). Het Oude en het Nieuwe Testament: het is een verschil als tussen donker en licht.¹ Jezus Christus overtreft iedere profeet en stijgt zelfs ver boven Mozes uit (1 : 17).

Omgekeerd werpt deze Zoon ook licht op dat Oude Verbond. Als God in een menselijke gestalte verschijnt, grijpt Hij vooruit op wat komt. Hij wordt zelfs mens!

Ongeld en geloof

Wat de leerlingen wel zien, zien de Joodse leiders niet. Jezus is voor hen niet God (10 : 33). Zo onthouden zij zichzelf ook het helderder zicht op God (8 : 19). Zij zijn daar blind voor (9 : 40, 41). Deze blindheid is een niet willen zien. Van de blindgeborene zouden ze het liefste geloven, dat hij niet blind geboren is (9 : 18vv). Lazarus moet na zijn opwekking opnieuw dood (12 : 10, 11).

Hoe absurd dit is, toont Johannes in het begin van zijn evangelie. 'Het licht schijnt in de duisternis en de duisternis heeft het niet gegrepen' (1 : 5).³ Als de zon schijnt,

wordt het **weer** licht. Het is onbestaanbaar, dat het donker daar niet voor wijkt. Niettemin is het gelovige zien **een** wonder. Het is, **evenals** de Zoon zelf, van boven afkomstig (3 : 3).⁴

Ai wordt de toorn van God door Jezus Christus gestild, **dan nog** zijn er mensen die met deze God niet willen worden geconfronteerd. Dat die toorn door Jezus gestild wordt, is **duidelijk voor ieder** die dit wil zien. Nu komt het Koninkrijk van God! **Maar** de Joodse leiders ontkennen Gods rechten. Hij moet het doen met **wat** zij Hem aan gerechtigheid geven (vgl. Matt. 5 : 20). Daarom ontwijken zij God zoals Hij in Jezus **voor** hen verschijnt. Jezus uit Nazaret is **voor** hen geen God!

God zien in de ander

De leerlingen van de **Here** Jezus zagen dankzij hun Meester God. Ook de Farizeeër **Saulus heeft door** Jezus God gezien. Daarvoor **was** er, **wanneer** hij uit het Oude Testament las, een waas voor zijn hart (vgl. 2 Kor. 3 : 15). **Zodoende kon** hij de heerlijkheid van God niet echt zien. Hij leek daarin op de Israëlieten in de woestijn. Zij konden de goddelijke glans die van Mozes' gezicht afstraalde, niet zien. Want Mozes had zijn gezicht **terwille** van hen **omhuld**. Als Paulus zich echter in Damascus tot Jezus Christus **bekeert**, wordt de waas voor **zijn** hart weggenomen (vgl. 3 : 16). Hij ziet nu zoals indertijd de leerlingen in Jezus de Vader zagen. Maar God wil, dat velen zijn glorie zien. Daarom **verschéén** Hij indertijd niet **alleen** aan Mozes. Hij zorgde er ook **voor**, dat Israël door middel van Mozes iets van Hem **kon** zien. **Dat de Israëlieten daar uiteindelijk niet toe in staat waren**, kwam door hun zonde. Als mensen God niet kunnen zien, ligt dat aan **henzelf**. **God** wil zich **best** openbaren, **maar** zij **kunnen de confrontatie niet aan**.

Maar Jezus heeft **voor** de zonde geboet. En daardoor hoeft Paulus nu Gods heerlijkheid **niet** af te **schermen** tegenover **anderen**. **Vrijmoe-**

dig weerspiegelt hij dan ook de glans die hemzelf bescheen. Bij de **verkondiging** van **het** grote nieuws **kent** de apostel geen schroom. Voor God behoeft niemand zich nu nog te verbergen.

En ieder die de goddelijke schittering opvangt, begint deze op zijn beurt direct te weerkaatsen. Dat gebeurde in **Korinte ook**. Daarom **weet** Paulus zich **één met** deze gemeente: '...wij **allen**, die met een aangezicht, waarop geen bedekking meer is, de heerlijkheid van de Here **weerspiegelen**...' (2 Kor. 3 : 18). Het doet ons **denken** aan een prachtige **kroonluchter** in een grote spiegelzaal, al is **déze** spiegelzaal wel open en valt het weerkaatste licht **ook buiten** op.

Wie door Jezus God gaat zien, **wordt zelf** een spiegel. **Een** ander ziet dankzij hem zowaar **God**. Maar **hij** wordt geen gewone spiegel. Een gewone spiegel wordt er zelf niet anders van **als** het licht in hem weerkaatst. Een **christen** evenwel wordt er wel anders van **als hij** de glorie van God uitstraalt. Hij gaat daardoor meer op de lichtbron lijken, op Christus, op **God zelf**. '...Wij allen,' zegt Paulus, 'die ... de heerlijkheid van de Here weerspiegelen, veranderen naar hetzelfde **beeld** van heerlijkheid tot heerlijkheid...' (3 : 18). Dan ziet die ander in **hem** of haar God nog **weer beter**.

Wie Jezus gezien **heeft**, heeft God zelf gezien. Maar wij kunnen Hem ook zien dankzij de leerlingen van Jezus. **Zulke leerlingen** zijn er vandaag ook. Als wij ze maar willen zien!

Als wij dat willen, worden wij als zij.

Oud en Nieuw Verbond

Onder het Oude Verbond liet God al **veel** van zijn majesteit zien. Zo veel, dat het de Israëlieten teveel werd (2 Kor. 3 : 7). Toch hoorde het schitterende gezicht van **Mozes** tot de dingen die voorbijgaan.⁵ God wilde nog veel meer laten zien. In de nieuwe bedeling schittert God ons dan **ook tegen**. Wij zien

nu beter dan ooit, hoe barmhartig Hij is. Wij leven **vandaag** in de tijd van de **rechtvaardiging** (3 : 9). Het is dus **ook** de tijd van de vrijmoe-digheid tegenover God (Hebr. 10 : 19vv.). Wij hoeven **ons** voor **Bern niet** te verstoppen (vgl. Gen. 3 : 8vv.).

Deze geweldige **vooruitgang** in de relatie tussen God en ons hebben wij aan **Jezus Christus te danken**. Wie dan ook graag een beter **contact** met God wil, moet zichzelf aan Jezus overgeven.

Als wij **Gods** rechten schenden en dit niet erkennen willen, **môeten** wij Hem wel ontwijken. Dit hoeft niet **meer**, als wij ons toevertrouwen aan Hem die **voor** ons **boeten** wilde.

Toch nog onvolkomen

Wie in Jezus gelooft, ziet God. Maar we zijn er nog niet. '**Onvolkomen** is ons **kennen**', zegt Paulus (1 Kor. 13 : 9). Ons **contact** met **God** wordt nog belemmerd door de zonde. Zodoende hebben wij, tot op zekere hoogte, toch nog vertekende **beelden** van God. **Soms** menen we **ook** een innerlijke **tegenstrijdigheid** in Hem te ontdekken. Dat doet ons verdriet. God valt ons **tegen**. Maar op **een** dag verandert dat. Daarover volgende week tot slot.

¹ Voor de uitleg van Joh. 1 : 5 volg ik H.N. Ridderbos, *Hei evangelie naar Johannes. Proeve van een theologische exegese* I, Kampen 1987, 53vv. die zegt dat vs. 5 de situatie beschrijft, zoals die met de komst van Christus actueel is geworden. Het ligt ook voor de hand, dat Johannes in de proloog van zijn evangelie aangeeft, waar het in zijn evangelie over zal gaan.

² Zie het artikel van vorige week 'Beperkt richt. God zien in het Oude Testament'.

³ Zie noot I. In het evangelie wordt regelmatig beschreven, hoe het licht dat in het vlees-geworden Woord schijnt, niet wordt aanvaard. Zie bijv. 8 : 12vv; 9 : 39vv.

⁴ Het woord dat in Joh. 3 : 3 vertaald wordt met 'wederom geboren worden', kan ook worden weergegeven als 'van boven geboren worden', zie H.N. Ridderbos, a.w. 149vv.

⁵ Het kan er in vs. 13 op lijken, dat de Israëlieten niet mochten zien dat de glans op Mozes' gezicht na verloop van tijd weer verdween. Maar daar lezen wij in Ex. 34 niets van. Bovendien zou er dan moeten staan 'op dat de Israëlieten niet zouden Opmerken, dat de glans verdween'. Zie ook de *Korte Verklaring*.

KAMPEN: VOOR PROEFSCHRIFT EN PREEK

J. van Bruggen

Schooldag

Schooldag: universiteitsdag?

Waarvoor bent u vandaag naar Kampen gekomen? Die vraag zult u allemaal wel gelijk kunnen beantwoorden: **'Voor de Schooldag!'** Maar wanneer ik u vraag waarom u daar naar toe komt, zouden de antwoorden nogal kunnen verschillen. Dat varieert van belangstelling voor lezingen en thema-discussies tot het uitzien naar oude kennissen en zin in verse druiven. Toch hoop ik dat u allemaal ook heel veel, of een klein beetje, aandacht hebt voor het middelpunt van deze dag: de Theologische Universiteit.

De naam van onze instelling klinkt niet meer zo gezellig als het oudere woord Schooldag. Toch gaat het nog altijd om de School van de kerken: de opleiding tot... ja, **waarvoor eigenlijk?**

Laten we maar zeggen: de opleiding tot predikant. U bent hier toch werkelijk niet gekomen omdat u zo geïnteresseerd bent in de opleiding tot doctor in de theologie, maar omdat u meeleeft met de **kerk** en haar predikanten en zendelingen. In de **kern** van de zaak drijft de Schooldag mét de Universiteit op de liefde **voor** het evangelie **van** onze Heiland. En als dat niet **meer** het grondwater is, dan komen we snel **droog te staan!**

Dichter bij de kerken door praktijk-oriëntatie

Als rector wil ik u **vandaag graag wat** bijpraten over die Theologische Universiteit in het afgelopen jaar. En dat is op deze **Schooldag** niet zo moeilijk. Want onze universiteit is systematischer dan vroeger

een opleiding voor predikanten aan het **worden**. Dit betekent dat de band tussen de **universiteit** en de kerken wordt aangehaald. En u zult dat in verschillende gemeenten ook gaan merken. De student komt dichter bij de gemeente.

Dit wordt heel zichtbaar in de praktijk-oriëntatie die in het afgelopen jaar voor het eerst in volledige **vorm** van start ging. In een aantal kerken heeft men een vierde- of vijfdejaars-student een week meegemaakt, op bezoek zien gaan, op catechisatie ontmoet. Voor een gemeente is één zo'n week misschien niet zo indrukwekkend, maar voor de student is het een fijne en nuttige, maar ook **heel** intensieve kennismaking, met één van de gemeenten die de universiteit onderhouden en waar hij **te** zijner tijd misschien mag gaan **werken**. Bet zullen voor beide studiejaren **samen** in de komende tijd toch gemiddeld zo'n 20 kerken per jaar zijn die gedurende een week een student in hun mid-den hebben. En dit ieder jaar opnieuw en niet steeds in dezelfde kerken. Dit zal langzaam maar zeker een aparte verbindingslijn gaan worden waardoor de School van de **kerken** zichtbaarder wordt in de gemeenten.

Opvallender **wordt** het nog voor de gemeente, wanneer een student in zijn zesde jaar een periode van twee maanden komt werken in een plaatselijke kerk. In het afgelopen jaar heeft de eerste student dit gedaan in de kerk te Zwolle-Centrum. In het komende jaar zullen er al verschillende kerken zijn waar een student twee maanden gaat werken. En over enkele **jaren** zullen het er gemiddeld 10 per jaar

zijn. Het zal een bekend verschijnsel gaan worden. Tijdens de twee maanden-praktijk-oriëntatie hoort en ziet u de student preken, catechiseren, kerkenraadsvergaderingen bijwonen en mensen bezoeken. U krijgt in verschillende kerken de gelegenheid om van heel dichtbij te kijken naar wat er in Kampen **aan het groeien** is.

Studieprogramma 1990 wordt zichtbaar

Deze ontwikkeling maakt dan eindelijk ook voor u zichtbaar dat er in 1990 een wissel is gepasseerd naar een nieuw **studieprogramma**. Op zichzelf **is** dat niet zo iets bijzonders, want een program moet nu eenmaal van tijd tot **tijd vernieuwd** worden om het onderwijs levend en bij de tijd te houden. Het bijzondere van de wissel in 1990 was dat toen de **koers** is bijgesteld. Niet alleen het program veranderde, maar ook de richting **waarin** gewerkt wordt. Kampen heeft altijd heel sterk het accent gelegd op de **wetenschappelijke** vorming tot de dienst **van** het evangelie: het accent lag dus erg op de kennis. De praktische oefening en de ontwikkeling van vaardigheden bleven onderbelicht. Dit is veranderd in het program dat in 1990 van start ging. Het heeft echter lang geduurd voordat dit zichtbaar kon worden. Je begint een nieuw program van onderen af, vanaf het eerste **studiejaar**. En het is een vrij lange studie van zes jaren. Vandaar dat we pas **omstreeks 1996** het topje van de ijsberg boven water zien **komen**. Maar nu is het er dan ook! Ik heb goede hoop dat deze ontwikkeling de band tussen de kerken en de universiteit zal **bevorderen**. De

School komt min of meer wat dicht-
ter bij de gemeenten, ook door de
veelsoortige contacten die met de
praktijk-elementen gepaard gaan,
niet alleen met gemeenteleden,
maar ook met kerkenraden en pre-
dikanten. Wij zijn in Kampen blij
dat de kerken ons in de gelegen-
heid hebben gesteld deze richting
in te slaan.

Aanvullende voorziening

Het is duidelijk dat begeleiding van
praktijk-elementen veel extra tijd
vraagt. Een hoorcollege kun je ge-
ven aan 1 tot 100 mensen zonder
dat dit erg veel uitmaakt. Bij werk-
colleges gaat het aantal wél een rol
spelen. Maar bij praktijk-begelei-
ding gaat het om een begeleiding
van 1 op 1. Het aantal contact-uren
voor de docenten in de ambtelijke
vakken neemt geweldig toe. Het
nieuwe program vraagt dan ook om
uitbreiding van de bemanning bij
de ambtelijke vakken. We hadden
hier al prof. De Ruijter, die hoogle-
raar is in de ambtelijke vakken en
voor een deel geassisteerd wordt
door drs. Hoekzema als man voor
didactiek en psychologie, en door
prof. Te Velde, die een klein aan-
deel in de vakgroep Ambtelijke
Vakken heeft omdat hij het vak Ge-
meentebouw doceert. Toch was
het met deze bezetting onmogelijk
om de nu te verwachten begelei-
ding van de studenten in de prak-
tijk-oriëntatie goed te verzorgen.
De synode te Berkel heeft dan ook
een extra man willen benoemen als
universitair docent, nl. drs. P.W.
van de Kamp. Wij zijn op deze ma-
nier voldoende bemand om in de
komende jaren met volle kracht
vooruit te varen op de uitgezette
koers. En we zijn daar de kerken
dankbaar voor.

Nieuwe stijl predikanten?

Zullen de kerken op den duur nu
ook verschil merken tussen predi-
kanten die zijn opgeleid volgens
het oudere of volgens het nieuwere
program? Wanneer het goed is, zul-

len de verschillen niet essentieel
zijn. Een dienaar van het evangelie
ontleent zijn kracht altijd aan zijn
geloof, zijn ijver, zijn zelfverloo-
chening en zijn volharding. Dat
zijn gaven die wij in Kampen wel
kunnen stimuleren, maar die de He-
re zelf aan zijn kinderen moet ge-
ven. Daar moeten we allereerst sa-
men veel voor bidden. Een goede
evangeliedienaar is geen product
van Kampen, maar een product van
gebed!

Het is echter mogelijk dat de *ma-
nier* waarop dominees werken toch
wel verschillen van opleiding gaat
aantonen. Op korte termijn is dit
echter moeilijk te registreren. Om
te beginnen moet je niet één predi-
kant met één andere vergelijken,
maar kijken of er per groep predi-
kanten een bepaalde trend is. En in
de tweede plaats zijn er momenteel
niet zoveel vacatures zodat het wel
enige tijd zal duren voordat er een
groep predikanten is die volgens
het nieuwe program is afgestu-
deerd.

Een opleiding als die te Kampen
werkt echter altijd op wat langere
termijn. En het is fijn dat u onder-
tussen mét ons de vernieuwing gaat
ervaren door kennis te maken met
onze studenten die meer en meer in
uw midden zullen verschijnen om
ook daar gevormd te worden.

Wetenschappelijke vorming blijft

Tot nu toe heb ik het gehad over
wat hier en daar al in bepaalde ker-
ken zichtbaar is geworden. Daar-
naast is er natuurlijk ook de krant
die van tijd tot tijd iets vertelt over
Kampen. En dat soort berichten be-
reikt u allen. U leest over vervul-
ling van twee vacatures: de benoe-
ming van drs. W.H. Rose voor on-
derwijs in Hebreeuws en semiti-
sche talen en van drs. I.D. Haarsma
voor onderwijs in de geschiedenis
van de wijsbegeerte. Voor velen
van u is dat iets verder weg: u zult
billijken dat een dominee die moet
preken ook Hebreeuws moet leren
en dat hij waarschijnlijk iets moet

leren van filosofie. U vertrouwt het
ons toe, maar het zal voor velen
van u minder interessant zijn dan
de ontwikkeling van de praktijk-
elementen.

Nog verder van u af lijkt het proef-
schrift te staan. In de afgelopen cur-
sus promoveerde bij ons iemand op
het onderwerp 'Oude retorica en
Paulus'. Een zo technisch onder-
werp dat deskundigen van elders
meewerkten aan de begeleiding
van dit proefschrift. En dat gebeurt
vaker. In het *Nederlands Dagblad*
stond hierover een verslag mét fo-
to. Ik kreeg van méér dan één kerk-
lid daarna de vraag hoeveel nut dit
nu heeft voor de kerk.

Een heel begrijpelijke vraag.

Universiteit of Seminarie?

Ook een vraag die door de contrast-
werking aan scherpte wint. Toen
Kampen toch vooral gezien werd
als een gesloten bolwerk voor we-
tenschappelijke vorming, was een
verafgelegen proefschrift niet zo
vreemd als nu Kampen wat dichter-
bij komt als predikanten-opleiding
in het midden van de kerken. Je
zou je kunnen afvragen of het nu
nog wel zo noodzakelijk is om niet
alleen voor een preek maar ook
voor een proefschrift op te leiden.
De bijgestelde koers van Kampen
zou het wetenschappelijk karakter
op de tocht kunnen zetten.
En is dat zo erg? Zijn kerk en we-
tenschap ook geen gescheiden ge-
bieden? Of ongelijkvloerse kruisin-
gen? Het is goed dat we ons dit
nog eens afvragen bij het gereedko-
men van het nieuwe studiepro-
gram. Wordt Kampen uiteindelijk
een seminarie of blijft het een uni-
versiteit?

Twee werelden?

Voor veel mensen is dit vandaag
een tegenstelling. En je kunt je
voorstellen dat er om twee redenen
geen verbinding meer mogelijk is.

1. Mensen kunnen de kerk heel ho-
rizontaal gaan zien als een men-

selijke gemeenschap met allerlei menselijke behoeften aan contact, hulp en begeleiding. Niet de wetenschap van de theologie is dan belangrijk, maar het contact met de mensen en het spreken vanuit ervaring. Hoogstens heb je dan nog iets aan sociale wetenschappen.

2. Gelijktijdig kan men de theologie even horizontaal gaan bekijken, als een wetenschap die zich bezighoudt met de menselijke religie in het verleden. Zo'n theologierekent niet met openbaring en heeft dus ook niet echt een boodschap voor anderen.

In de christenheid van het Westen zijn kerk en wetenschap tegenwoordig vaak op deze manier van elkaar afgesloten circuits geworden. Ze hebben geen boodschap meer aan elkaar. En dan groeit er als vanzelf een scheiding tussen de universiteit voor de proefschriften en het seminarie voor de preek. Je ziet zelfs veel bijbelkritische mensen die in de week de Bijbel kritisch ontleden en op zondag toch een stichtelijk woord spreken. Het zijn voor hen twee werelden geworden: geloof en wetenschap zijn niet meer verbonden door de openbaring van God, die hen voedt uit één bron.

Eén openbaring

De Gereformeerde Kerken en de universiteit te Kampen aanvaarden echter dat God in zijn openbaring tot ons heeft gesproken en dat Hij zelf tot ons is gekomen in zijn zoon, Jezus Christus, die wij nu uit de hemel verwachten.

Dit geloof in de openbaring is een verbindend middelpunt voor kerk en universiteit, school en gemeente. De openbaring van God vraagt om zorgvuldige verkenning en ook om praktische verbreidingen toepassing.

Daarom is er toch wel een verband dat van beide kanten kan worden gedemonstreerd.

1. Het onderzoek naar retorica bij Paulus heeft alles te maken met de vraag of Paulus maar een willekeuriger edenaar was, of dat zijn brieven ook blijvende geboden bevatten. Het antwoord is complex: niet alles in de brieven is zomaar gebod of dogma. Er is ook redenering voor de gelegenheid. Toch blijkt dat daarmee de brieven niet als geheel getypeerd zijn. Het zijn zeker niet uitsluitend retorische documenten. En die conclusie is van belang. Wanneer velen ons vandaag de brieven van Paulus uit de handen willen rukken als verouderde gelegenheidsgeschriften, moeten we niet met de mond vol tanden staan maar antwoord kunnen geven. Dat hoort bij wat Paulus noemt: 'het krijgsgewonnen maken van elke gedachte aan Christus'. En het heeft gevolgen voor de praktijk: Paulus' brieven blijven documenten waardoor God ook ons nog iets te zeggen heeft. Daardoor wordt pastoraat geen medemenselijkheid zonder schriftlezing en hogere troost. Het proefschrift vormt zo een beschermende wal rond preek en pastoraat.
2. Anderzijds heeft de oefening in de praktijk ook diepere bezinning nodig om uit te komen boven de toevallige ontmoeting van mensen. Ook de praktijkoriëntatie dient wetenschappelijk onderbouwd te zijn. Anders wordt het alleen maar een gezellige excursie. Wij stellen in Kampen nadrukkelijk de vraag aan de orde naar de doelstelling van een bezoek, de vormen die dat doel in de weg stam en die het bevorderen. Datzelfde geldt de preek. Welke theorie zit er achter je werk? Welke methode? De praktijk zal gebaat zijn bij bezinningen verantwoording. Daarom kennen wij geen pastoraal vakantiewerk voor studenten, maar alleen begeleid

werk in de gemeente: er moet gerapporteerd worden en geëvalueerd, er wordt voorbereid en nagepraat. Ook de praktijkoriëntatie dient wetenschappelijk onderbouwd en begeleid te worden, wanneer zij tenminste vorming voor langere tijd wil bieden.

Kampen: ellips met twee brandpunten!

Daarom blijft de opleiding te Kampen te typeren als een ellips met twee brandpunten: de preek en het proefschrift. Twee brandpunten binnen de ellips van de openbaring waarbinnen wij ons geborgen weten. Die openbaring willen we bestuderen en verdedigen, maar ook uitdragen en toepassen.

Ik hoop dat u ons zo ook kunt plaatsen. Het is niet erg wanneer het éne onderdeel van de opleiding u wat directer toespreekt dan het andere. Dat geldt ons allemaal wel op een zekere manier. Maar laten we samen vanuit de aanvaarding van Gods geopenbaarde evangelie ervoor ijveren dat Kampen blijft wat het is: 'wetenschappelijke vorming voor dienaren van het Woord'. Wij hebben hier een vrij unieke mogelijkheid gekregen die ons verplicht er zuinig en ijverig mee om te gaan. U kwam hier allemaal voor de Schooldag. Die is morgen voorbij. Ik hoop dat u naar huis gaat met een goede herinnering aan de dag, maar vooral met een blijvende belangstelling voor uw eigen kerkelijke universiteit in Kampen. Geve de HERE ons zijn zegen als opleiding in het midden van de kerk, ook in het nieuwe cursusjaar.

De afbeelding op deze pagina is een tekening van een ellips met twee brandpunten. De ellips is gevuld met een patroon van kleine, donkere stippen. De twee brandpunten zijn markering op de ellips. De afbeelding is in zwart-wit.

Voor elk wat wils in de kerk?

In het *Hervormd Weekblad* van 14 november jl., schrijft de secretaris van het bestuur van de Confessionele Vereniging, drs. J.D.Th. Wassenaar, over de vraag of je verschillen in geloof binnen de kerk moet accepteren. Bij geloofsverdeeldheid moet je net als J.H. Gunning spreken van 'het Babel der pluriformiteit' – de kop van zijn artikel. 'De pluriformiteit niet kwaad achten, is bemanteling van de zonde', schreef Gunning rond 1900.

De preses van de Hervormde synode, ds. W.B. Beekman, ziet dat anders. Hij zei: 'Ik geloof in een verenigde kerk, omdat ik geloof in een pluriforme kerk!'

Ds. Beekman is niet de enige die een pluriforme Verenigde Protestantse Kerk in Nederland ziet zitten. Ik geef een voorbeeld van een organisatie die van het pluriforme karakter van de toekomstige Samen-op-Weg-Kerk uitgaat: het Evangelisch Werkverband binnen de VPKN. Op de titelpagina van het 'Evangelisch Manifest' staat, dat die kerk ruimte wil bieden aan verschillende geloofsbelevingen en theologische standpunten: '(...) immers: de VPKN wil pluriforme kerk zijn'. Met het oog daarop stelt men: 'Als leden van één van de partnerkerken in de VPKN, die veel te danken hebben aan en zich verbonden weten met deze kerken, roepen we daarom (...) op tot een concreet gestalte-geven aan de pluriformiteit'. Ik kan mij niet aan de indruk onttrekken, dat het werkverband allang blij is dat het een kraampje mag neerzetten op de kerkelijke markt. Dat zou mij te weinig zijn: als ik evangelisch was (en waarom zou ik dat niet willen zijn?), dan zou ik wensen dat de gehele kerk evangelisch was. Om de beeldspraak van de markt vast te houden: ik zou niet alleen een kraampje op de markt willen hebben, en ik zou ook niet alleen marktleider willen zijn. Nee, het zou mij om een monopoliepositie te doen zijn! Want als de Verenig-

de Protestantse Kerk in Nederland niet in haar totaliteit 'evangelisch' is, dan is zij niet eens 'kerk' meer te noemen.

Pluriformiteit en pluraliteit

Prachtig: een verenigde pluriforme kerk! Ja, maar wordt met die eenheid-in-verscheidenheid de kerkelijke verdeeldheid niet met de mantel der liefde bedekt? Gaan we niet naar een verenigde plurale kerk waarin de verdeeldheid gereguleerd wordt, toe? En is er dan nog wel sprake van werkelijke eenheid, anders dan een louter administratieve? Er is namelijk verschil tussen pluriformiteit en pluraliteit. Pluriformiteit geeft aan, dat er wel verschillende vormen zijn, maar wekt tevens de indruk dat in die verschillende vormen één 'wezen' tot uitdrukking komt. Zo klinkt de term uitermate geruststellend, optimistisch zelfs. Want bij alle verscheidenheid is er toch sprake van eenheid. Bij pluralisme is de verscheidenheid tot verdeeldheid geworden, de verschillen blijken tegenstellingen te zijn. – In *Op Stap*, een uitgave van de vereniging Confessioneel Gereformeerd Beraad, is de spanning tussen pluriform en pluraal duidelijk verwoord. Met nauwelijks verholten tevredenheid wordt geconstateerd dat de nieuwe kerkorde veel ruimte voor het eigen leven van de gemeente biedt. Wel gaat de brochure in op de vragen 'Waar gaat dit heen? Moet dit nu zo?' Want wanneer geen enkele gemeente tot fusie gedwongen wordt, betekent dat wel dat de wissel naar de modaliteiten-kerk omgehaald wordt. Maar, stelt de auteur: '(...) modaliteiten verschaffen helderheid. Zolang zij modaliteiten blijven en geen richtingen worden, die ieder voor zich het alleenvertningsrecht van prediking en dienst opeisen'. *Op Stap* maakt als volgt onderscheid tussen een richtingen-kerk en een modaliteiten-kerk: 'In een richtingen-kerk is men tevreden als men voor eigen visie en stroming maar ruimte krijgt. In een modaliteiten-kerk zal men van de

G.J. van Middelkoop

M meegelezen

anderen moeten willen leren'. Maar de vraag is voor mij wel, of we daartoe bereid zijn. Of zal het in de VPKN veeleer een kwestie van 'Gij in uw klein hoekje en ik in 't mijn' zijn?

Zoals gezegd, ben ik wel eens bang, dat ons niet een pluriforme maar een plurale kerk te wachten staat. Dat is kerk-zijn onder het motto: 'voor elk wat wils'. Al geef ik meteen toe, dat we daar nu ook mee te maken hebben. Niet alleen in de Nederlandse Hervormde Kerk, ook in de Gereformeerde Kerken in Nederland.

De Nederlandse Hervormde Kerk en Gunning

De Nederlandse Hervormde Kerk heeft jarenlang richtingen gekend. Die bestreden elkaar op leven en dood. Op een gegeven moment werden de richtingen tot modaliteiten omgedoopt, maar de strijd ging door; in een kerk die niet minder pluraal was dan daarvoor. Tegenwoordig zien we ook nogal eens, dat de verschillende denominaties min of meer vreedzaam naast elkaar leven. Zij hebben niets meer met elkaar en dus ook niet meer tegen elkaar. Zij leven in feite langs elkaar heen. Maar dan wordt ook niet meer onder de verdeeldheid geleden!

Iemand die dat wel deed, was J.H. Gunning jr. (1829-1905). In toenemende mate kreeg hij moeite met de pluriformiteit van de kerk. (...)

Kuyper en de Gereformeerde Kerken in Nederland

Kuyper heeft geprobeerd de gereformeerden bijeen te houden rondom de belijdenis. Maar dat is hem

uiteindelijk niet gelukt. Ook de Gereformeerde Kerken in Nederland **zijn** verdeeld, niet minder dan de Nederlandse Hervormde Kerk. Ook in die kring is en wordt **gewor-steld** met de problematiek van de pluriformiteit en de pluraliteit. In vragende vorm: hoe staat het met de **eenheid** binnen **de kerken** die **vanouds** zo eensgezind opkwamen voor de **waarheid**?

Gemeenschap in de gemeente

In *De Waarheidsvriend* van 14 november jl. geeft dr. J. van der Graaf iets weer uit een rapport van de visitatoren-generaal van de Nederlandse Hervormde Kerk over de periode 1990-1995. Wat zegt het over de Hervormd Gereformeerden?

Het rapport volstaat met het geven van globale inzichten. Het gaat niet rechtstreeks of uitvoerig in op wat in de onderscheiden modaliteiten speelt. Toch wordt door het hele rapport heen ook één en ander over de hervormd gereformeerde richting **gezegd, waarvan** moet worden gezegd, dat het volstrekt herkenbaar is. Elke hervormd gereformeerde gemeente **kent stromingen**, zo wordt gezegd. Wie zal het kunnen ontkennen?! De visitatoren pleiten er in het algemeen voor, dat de stromingen **ook** in de kerkenraad vertegenwoordigd zijn. Op zich is dat begrijpelijk. Soms voeren kerkenraden een bewust eenkennig beleid, met alle spanningen, die **dat met zich** meebrengt. Maar het vertegenwoordigen van alle stromingen is ook **niet** zonder risico. **Dat kan alleen wanneer** ook het onderlinge gesprek wordt gevoerd en men samen dit gesprek ook **áán kan, in het besef bijeen te horen.**

Uw kerkgebouw is toch wel bij Donatus verzekerd?

100% zekerheid

Als brand-, storm- of andere

schade dreigt, is het maar het beste als

uw kerkelijke eigendom bij

Donatus zijn verzekerd. Gewoon,

omdat Donatus in de praktijk bewijst

ar te zijn wanneer Donatus het meeste

nodig is! Bij calamiteiten van welke

omvang **en** aard dan ook. Op basis van

op maat gesneden voorwaarden.

50% premierestitutie

Bovendien is kiezen voor Donatus

kieszen voor verantwoorde bestedingen.

Jaarlijks wordt de winst van Donatus

in de vorm van premierestitutie terug

betaald. In de afgelopen 10 jaar

bedroeg deze premierestitutie gemid-

deld maar liefst 50%!

Samen sterk.

Donatus is een onderlinge

verzekeringmaatschappij. En dat

betekent dat de leden samen de kracht

van Donatus bepalen. Een gemeen-

schapsgedachte die inmiddels toe

heeft geleid, dat er ruim 75% van alle

kerkegebouwen in Nederland bij

Donatus is verzekerd.

Wilt u meer weten?

Vraag dan om een persoonlijk

gesprek met één van onze adviseurs.

Ook als u nu nog elders bent verzekerd.

donatus

Vertrouwd verzekerd.

O.V.M. Donatus u.a., Postbus 5055, 5201 GB 's-Hertogenbosch, tel 073-612 21 66

Een kerkenraad kan immers **ook** onwerkbaar worden. Het gegeven van de stromingen is er. Men kan dat willen ontkennen of verdringen, **maar** daarmee zijn ze op zich niet verdwenen. Hooguit verdwijnen er **dan** mensen uit de gemeente. Wanneer er echt sprake is van verschillende stromingen, die zich **duidelijk manifesteren** (met als uitersten 'reformatorischen' en 'evan-

gelischen'), **dan** zal terwille van de gemeenschap in de gemeente het gesprek moeten worden gevoerd. Het is een kleine moeite om **spanningen te laten** escaleren tot breuken. **Het vraagt echte wijsheid om de gemeente, ook** wanneer zich verscheidenheid voordoet, bijeen te houden. **Als** zodanig doet het rapport ook impliciet **een** appèl op hervormd gereformeerde gemeenten.

Datum	Radio/TV	Tijd	Kerk	Plaats	Predikant
01-12-96	TV	11.00 uur	Free Reformed Church	Soshanguve (Zuid-Afrika)	ds. A. de Visser
08-12-96	Radio	17.00 uur	Geref. Kerk Vrijg.	Leek	ds. J.P. v.d. Wal
22-12-96	Radio	17.00 uur	Geref. Kerk Vrijg.	Mijdrecht	ds. A.H. v.d. Velden
12-01-97	Radio	17.00 uur	Geref. Kerk Vrijg.	Driebergen-R.	ds. Ph. Troost
09-02-97	Radio	17.00 uur	Geref. Kerk Vrijg.	Putten	ds. J.W. Roosenbrand

